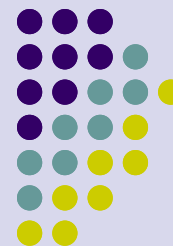

Mimořádné opravné prostředky v trestním řízení

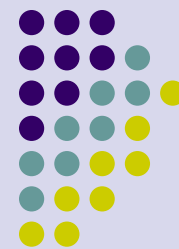

Přednáška pro studenty PrF MU

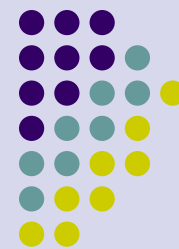
Brno dne 4. 5. 2023

JUDr. František Púry, Ph.D.
Nejvyšší soud České republiky

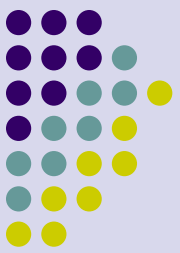
Opravný prostředek obecně

- Je to dispozitivní **procesní úkon**, který může podat
  - strana trestního řízení (§ 12 odst. 6 TŘ) nebo
  - jiná oprávněná osoba
- Jeho podáním zákon umožňuje domáhat se **přezkoumání** určitého rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení
  - a to zpravidla orgánem vyššího stupně
- Tak lze dosáhnout
  - **zrušení** vadného původního rozhodnutí nebo též jeho **nahrazení** jiným, bezvadným rozhodnutím, anebo
  - alespoň **opětovného projednání** věci orgánem, který vydal napadené rozhodnutí, a odstranění vad

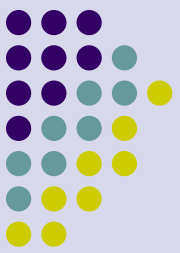
Opravné prostředky

- Podle vztahu k právní moci rozhodnutí
  - **řádné** opravné prostředky
    - odvolání proti rozsudku
    - stížnost proti usnesení
    - odpor proti trestnímu příkazu
  - **mimořádné** opravné prostředky
    - dovolání
    - stížnost pro porušení zákona
    - obnova řízení

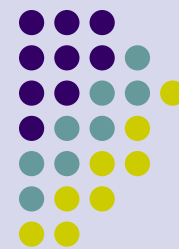
Mimořádný opravný prostředek

- Směřuje proti rozhodnutí, které je v době jeho podání již **pravomocné**
  - a to bez ohledu na skutečnost, zda už bylo vykonáno či nikoli
- Je **průlomem do právní moci** rozhodnutí, jímž lze dosáhnout
  - zrušení vadného pravomocného a vykonatelného rozhodnutí a následně učinit jeho případnou změnu
- **Omezené** možnosti podání a rozhodnutí o něm
  - okruhem osob, rozhodnutí, důvodů apod.

Právní moc rozhodnutí

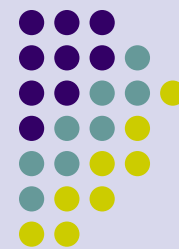
- Vlastnost rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, která znamená
  - **formální právní moc**
    - nezměnitelnost rozhodnutí, tj. pro dané řízení definitivní řešení bez možnosti řádného opravného prostředku, neboť
      - opravný prostředek není přípustný nebo
      - už o něm bylo rozhodnuto (byl zamítnut apod.)
  - **materiální právní moc**
    - závaznost rozhodnutí pro orgány a osoby, jichž se týká
      - rozhodnutí vyvolává účinky
      - tvoří překážku věci rozhodnuté pro řešení téže otázky
- úprava právní moci v § 139 a § 140 TŘ

Mimořádné opravné prostředky

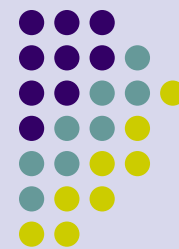
- **Dovolání**
  - § 265a až § 265s TŘ
- **Stížnost pro porušení zákona**
  - § 266 až § 276 TŘ
- **Obnova řízení**
  - § 277 až § 289 TŘ
- Zákon je ovšem výslovně neoznačuje jako mimořádné opravné prostředky

Jiné průlomky do právní moci

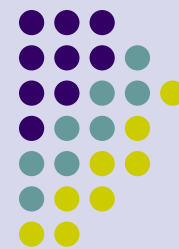
- Oprávnění NSZ podle § 174a TŘ
- Beneficium cohaesionis
  - např. podle § 150 odst. 2, § 261 TŘ
- Souhrnný trest
  - podle § 43 odst. 2 TZ
- Společný trest za pokračování v trestném činu
  - podle § 45 TZ
- Zrušení rozsudku v řízení proti uprchlému
  - podle § 306a odst. 2 TŘ
- Rozhodnutí (nález) Ústavního soudu o ústavní stížnosti
  - podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy

Dovolání

- Upraveno v § 265a až § 265s TŘ
- Zavedeno novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. od 1. 1. 2002
- Nejpodrobnější právní úprava (celkem 18 paragrafů v TŘ)
- Jistá obdoba s dovoláním v občanském soudním řízení, ale značné rozdíly
- **Nejčastěji využívaný** mimořádný opravný prostředek
  - poskytuje nejširší základnu pro tvorbu judikatury NS v trestních věcech
  - v roce 2022 vyřízeno celkem 1214 dovolání s alespoň částečnou úspěšností asi 12,5 %

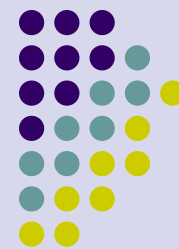

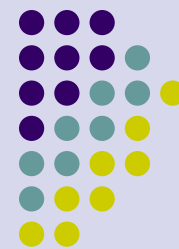
Přípustnost dovolání

- Proti pravomocnému rozhodnutí (§ 265a odst. 1 TŘ)
  - soudu **ve věci samé**
  - učiněnému **ve druhém stupni**
- Taxativní výčet rozhodnutí ve věci samé
  - podle § 265a odst. 2 TŘ
- Je nepřípustné
  - jen proti rozhodnutí soudu 1. stupně
    - např. proti trestnímu příkazu
  - proti rozhodnutí jiného orgánu než soudu

Osoby oprávněné k dovolání

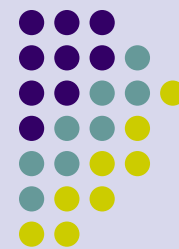

- **Nejvyšší státní zástupce** nebo orgán Úřadu evropského veřejného žalobce
  - v neprospěch i ve prospěch obviněného
- **Obviněný**
  - jen prostřednictvím **obhájce**, jinak se o něm nerozhoduje
- Dovolání **nemohou** podat jiné osoby, např.
  - příbuzní obviněného uvedení v § 247 odst. 2 TŘ, kteří mohou podat odvolání
  - poškozený, ani když uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy podle § 43 odst. 3 TŘ

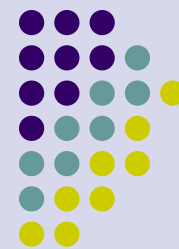
Lhůta a místo podání dovolání

- Lhůta **do 2 měsíců** od doručení opisu napadeného rozhodnutí soudu 2. stupně
- Navrácení zmeškané lhůty není možné
- Podává se **u soudu 1. stupně**, který pak provádí úkony podle § 265h TŘ
- Lhůta je však zachovaná, i když je podáno soudu **2. stupně** nebo u **dovolacího soudu**

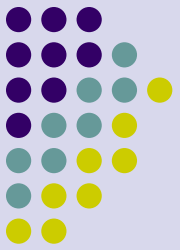
Důvody dovolání

- **Taxativně vymezené** v § 265b TŘ
- Jde zhruba o 4 skupiny důvodů
  - některé závažné procesní vady včetně zásadních nedostatků v dokazování
  - nesprávné hmotně právní posouzení nebo uložení nezákonného trestu
  - nesplnění zákonných podmínek pro určitá meritorní rozhodnutí
  - uložení výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí

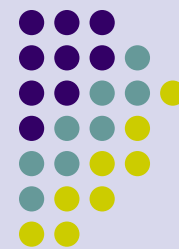
Náležitosti obsahu dovolání

- Jednak **obecné** náležitosti podání, resp. opravného prostředku
  - podle § 59 odst. 3 TŘ
- Jednak **zvláštní** náležitosti obsahu dovolání (§ 265f TŘ)
  - který výrok, v jakém rozsahu a z jakých důvodů se napadá, odkaz na zákonem vymezený dovolací důvod, čeho se dovolatel domáhá a co navrhuje
- **Nedodržení** náležitostí obsahu dovolání
  - vede k postupu podle § 265h odst. 1 TŘ
    - výzva k odstranění nedostatků ve stanovené lhůtě
  - nejsou-li nedostatky odstraněny, dovolání je odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. d) TŘ

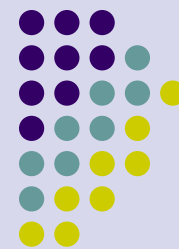
Dovolací soud

- Je jím jen **Nejvyšší soud** (§ 265c TŘ)
- Podle typu rozhodnutí, které učiní, rozhoduje (§ 265r odst. 1 TŘ)
  - ve **veřejném zasedání**
    - zejména rozhodne-li na podkladě dovolání sám ve věci rozsudkem nebo zamítne-li dovolání
  - v **neveřejném zasedání**
    - zejména odmítne-li dovolání nebo zruší-li napadené rozhodnutí a přikazuje-li nové projednání a rozhodnutí (většina rozhodnutí)
- Proti jeho rozhodnutí není přípustný žádný opravný prostředek
  - jen výjimečně je možná obnova řízení

Některé principy v řízení o dovolání

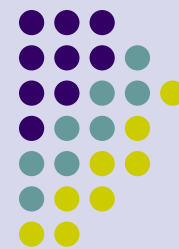
- **Centralizovaný** devolutivní účinek
- Suspenzivní účinek dovolání jen na podkladě zvláštního rozhodnutí
  - podle § 265h odst. 3 TŘ k návrhu
  - podle § 265o odst. 1 TŘ z vlastního podnětu předsedy senátu NS
- Rozsah přezkumu
  - zásadně vázán na důvody a rozsah dovolání (§ 265i odst. 3 až 5 TŘ)
- Převládá **kasační** princip, apelační jen výjimkou (§ 265l, § 265m TŘ)

Některé principy v řízení o dovolání

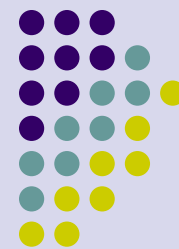
- Platí **zákaz reformationis in peius** pro rozhodnutí
  - dovolacího soudu (§ 265p odst. 1 TŘ)
  - i soudu nižšího stupně (§ 265s odst. 2 TŘ)
- Uplatňuje se **beneficium cohaesionis** ve stejném rozsahu jako v odvolacím řízení
  - u obviněného i zúčastněné osoby (§ 265k odst. 2 TŘ s odkazem na § 261 TŘ)
  - možnost rozhodnout ve prospěch jiné osoby, která nepodala dovolání, prospívá-li jí stejný důvod jako dovolateli

Způsoby rozhodnutí o dovolání

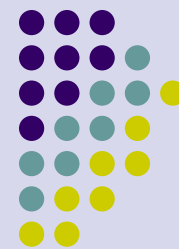
- **Odmítnutí** dovolání
  - různé důvody podle § 265i odst. 1, 2 TŘ
- **Zamítnutí** dovolání
  - podle § 265j TŘ, je-li nedůvodné
- **Zrušení** vadného rozhodnutí nebo jeho části a (§ 265k až § 265m TŘ)
  - přikázání k novému projednání a rozhodnutí
    - vázanost právním názorem Nejvyššího soudu a jeho pokyny k doplnění řízení
    - možnost přikázání jinému soudu (v jiném složení) nebo státnímu zástupci
  - nové rozhodnutí dovolacího soudu
  - bez nutnosti dalšího rozhodnutí
- **Bez zrušení** rozhodnutí
  - přikázání k doplnění chybějícího nebo neúplného výroku

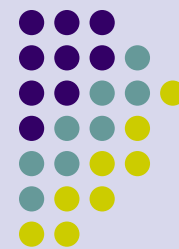
Stížnost pro porušení zákona

- Právní úprava v § 266 až § 276 TŘ
  - z původní úpravy zrušil Ústavní soud možnost kasačního rozhodnutí NS v jiných případech než při porušení zákona v neprospěch obviněného
  - v roce 2022 vyřízeno celkem 150 SPZ s alespoň částečnou úspěšností asi 88 %
- Lze ji podat
  - proti téměř jakémukoli pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce
- SPZ a dovolání lze podat i v téže věci
  - projednají se ve společném řízení (§ 266a odst. 2 TŘ)

Osoba oprávněná podat SPZ

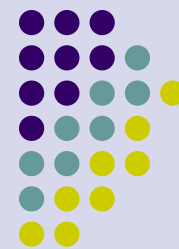

- Pouze **ministr spravedlnosti**, a to
  - ve prospěch i v neprospěch obviněného či jiné osoby
  - nelze však zrušit rozhodnutí, byl-li zákon porušen jinak než v neprospěch obviněného
- Jiné osoby mohou podat **jen podnět** k SPZ
  - o něm se nijak formálně nerozhoduje
  - není pro ministra závazný
  - nevyhovění se nijak neodůvodňuje

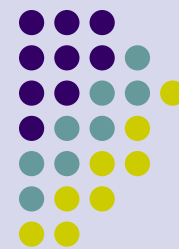
Lhůta a místo podání SPZ

- Podání SPZ není vázáno žádnou lhůtou
  - SPZ, která nebyla odůvodněna, je třeba odůvodnit do 14 dnů od podání (§ 266a odst. 1 TŘ)
- SPZ se podává přímo u Nejvyššího soudu, který jediný o ní rozhoduje

Důvody podání SPZ

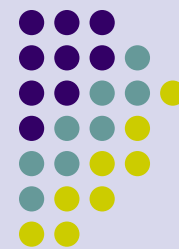
- **Porušení zákona** (§ 266 odst. 1 TŘ), a to
  - jak trestní normy, tak mimotrestní normy
  - práva hmotného i procesního
- Vadný postup řízení (§ 266 odst. 1 TŘ)
- Je-li uložený **trest**
  - ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo
  - takového druhu, že trest je ve zřejmém rozporu s účelem trestu (§ 266 odst. 2 TŘ)

Náležitosti obsahu SPZ

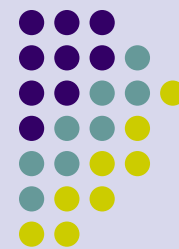
- Jednak **obecné** náležitosti podání, resp. opravného prostředku
  - podle § 59 odst. 3 TŘ
- Jednak **zvláštní** náležitosti obsahu SPZ (§ 267 odst. 1 TŘ)
  - který výrok, v jakém rozsahu a z jakých důvodů napadá, čeho se domáhá a jak navrhuje rozhodnout
- **Není upraveno**
  - postup při odstraňování nedostatků náležitostí SPZ
  - ani důsledky jejich nedodržení

Některé principy řízení o SPZ

- Centralizovaný **devolutivní účinek**
- Suspenzivní účinek SPZ
  - jen na podkladě zvláštního rozhodnutí podle § 275 odst. 4 TŘ
- **Rozsah přezkumu**
  - zásadně vázán na důvody a rozsah SPZ (§ 267 odst. 3 až 5 TŘ)
- Převládá **kasační** princip, apelační jen výjimkou (§ 270, § 271 TŘ)

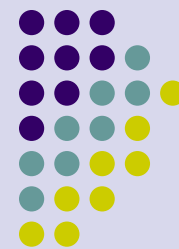
Některé principy řízení o SPZ

- Platí **zákaz reformationis in peius** pro rozhodnutí
  - Nejvyššího soudu
  - i soudu nižšího stupně (§ 273 TŘ)
- Uplatňuje se **beneficium cohaesionis** ve stejném rozsahu jako v odvolacím řízení
  - u obviněného i zúčastněné osoby (§ 269 odst. 2 a § 261 TŘ)
  - možnost rozhodnout ve prospěch jiné osoby, ve prospěch které nebyla podána SPZ, prospívá-li jí stejný důvod jako osobě, v jejíž prospěch rozhodl NS

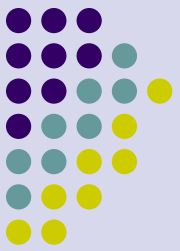

Způsoby rozhodnutí o SPZ

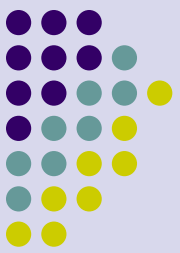

- **Zamítnutí** SPZ z důvodů podle § 268 odst. 1 TŘ
  - Ize v neveřejném zasedání NS
- **Vyhovění** SPZ
  - Ize ve veřejném i v neveřejném zasedání NS
  - vyslovení porušení zákona (§ 268 odst. 2 TŘ)
    - tzv. akademický výrok
  - zrušení napadeného rozhodnutí (resp. vadné části) a popřípadě i řízení (§ 269 odst. 2 TŘ)
    - jen při porušení zákona v neprospěch obviněného
  - bez zrušení rozhodnutí přikázání k doplnění chybějícího nebo neúplného výroku (§ 270 odst. 2 TŘ)

Další postup po zrušení rozhodnutí v řízení o SPZ

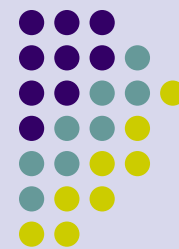

- Podle toho, jak byl porušen zákon, přichází v úvahu po zrušení napadeného rozhodnutí
  - **nové rozhodnutí** Nejvyššího soudu ve věci
  - **přikázání věci** k novému projednání a rozhodnutí orgánu, o jehož rozhodnutí jde
    - vázanost právním názorem Nejvyššího soudu a jeho pokyny k doplnění řízení
    - možnost přikázání jinému soudu, soudu v jiném složení senátu nebo státnímu zástupci
  - bez nutnosti či možnosti dalšího rozhodnutí

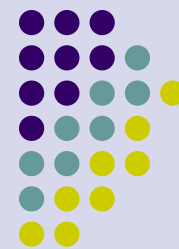
Obnova řízení

- Právní úprava v § 277 až § 289 TŘ
- Určena k nápravě zejména skutkových vad
- Může mít **dvě stadia**
  - nejdříve se zkoumá přípustnost obnovy a existence důvodu k obnově
    - řízení **obnovovací** (§ 277 až § 286 TŘ)
  - je-li obnova povolena, probíhá nové řízení ve věci v rozsahu nutném po zrušení rozhodnutí
    - řízení **obnovené** (§ 287 až § 289 TŘ)

Přípustnost obnovy řízení

- Proti pravomocným rozhodnutím soudu nebo státního zástupce ve věci samé
  - taxativně vypočteným v § 277 TŘ
- Lze důvodně předpokládat **jiné rozhodnutí**,
  - než jaké bylo učiněno v případech uvedených v § 278 odst. 1 až 3 TŘ
- Obnova v neprospěch obviněného je **nepřípustná**
  - v případech podle § 279 TŘ

Důvody obnovy řízení

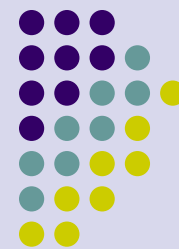
- **Obecné**

- vyšly najevo skutečnosti nebo důkazy **dříve neznámé**, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit **jiné rozhodnutí** ve věci

- **Zvláštní**

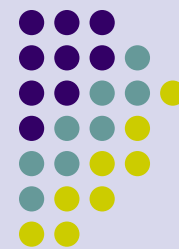
- pravomocným rozsudkem bylo zjištěno, že OČTŘ v původním řízení porušil povinnosti spácháním trestného činu
- spolupracující obviněný porušil svůj závazek
- důvod podle § 71 zákona č. 182/1993 Sb. o ÚS

Osoby oprávněné k návrhu na obnovu řízení

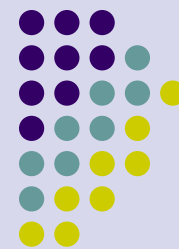

- **Státní zástupce**
  - v neprospěch i ve prospěch obviněného
- **Obviněný**
- **Další osoby**
  - které by mohly podat ve prospěch obviněného odvolání (§ 247 odst. 2 TŘ)
  - orgán sociálně-právní ochrany dětí ve prospěch mladistvého
  - obhájce v řízení proti uprchlému
- Zvláštní povinnost soudu, jiného státního orgánu nebo státního zástupce vyrozumět o důvodech obnovy (§ 280 odst. 5 TŘ)

Lhůta a místo podání návrhu na obnovu řízení

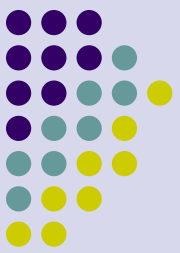
- Lhůta pro obnovu obecně **není stanovena**
  - platí však časové omezení pro obnovu v neprospěch obviněného podle § 279 písm. b) TŘ a § 72 odst. 3 ZSM
- Návrh se podává vždy **u soudu** a o povolení obnovy rozhoduje jen soud
  - zásadně soud 1. stupně, který ve věci rozhodl nebo by rozhodoval o obžalobě
  - výjimka podle § 281 odst. 3 TŘ (krajský soud)

Některé principy v řízení o obnově

- **Neplatí devolutivní účinek návrhu na obnovu**
  - o povolení obnovy však musí rozhodovat **jiný senát** téhož soudu, pokud návrh směřuje proti rozhodnutí soudu
    - § 30 odst. 4 TŘ (platí od 1. 1. 2022)
  - výjimka podle § 281 odst. 3 TŘ
- **Fakultativní suspenzivní účinek návrhu vázaný na rozhodnutí soudu (§ 282 odst. 3 TŘ)**
- **Omezený přezkum**
  - limitován uplatněnými důvody obnovy
  - nezkoumá se celková správnost a zákonnost napadeného rozhodnutí a dřívějšího řízení, jen možné jiné rozhodnutí

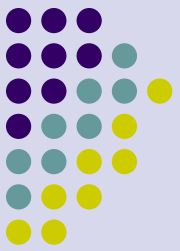

Některé principy v řízení o obnově

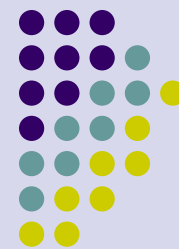
- V obnoveném řízení platí **zákaz reformationis in peius** [§ 289 písm. b) TŘ]
  - jen ve vztahu k trestu
- Uplatňuje se **beneficium cohaesionis** (§ 285 TŘ)
- Soud rozhoduje zásadně ve veřejném zasedání
  - v neveřejném zasedání jen o zamítnutí návrhu
- Proti rozhodnutí o návrhu na obnovu (kladnému i zápornému) je přípustná **stížnost**
  - jde o výjimku, že v řízení o mimořádném opravném prostředku je přípustný řádný opravný prostředek

Způsob rozhodnutí o návrhu na obnovu řízení

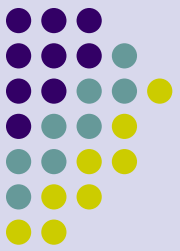
- Návrh se **zamítne** z důvodů uvedených v § 283 TŘ
- Soud návrhu **vyhoví**, povolí obnovu, **zruší** napadené rozhodnutí (resp. jeho část) a
  - věc **vrátí státnímu zástupci** k došetření, takže pokračuje přípravné řízení (§ 284 odst. 2, § 288 odst. 1 TŘ)
  - soud **pokračuje** v řízení na podkladě původní obžaloby (§ 288 odst. 2 TŘ) a nově rozhodne

Opravné prostředky v návrhu nového trestního řádu

- Zůstává rozdělení na řádné a mimořádné
- Okruh řádných opravných prostředků se nemění
- Mimořádné opravné prostředky by měly být bez stížnosti pro porušení zákona
- Celkově podrobnější úprava
- Úvahy o tom, zda má být nějaká společná obecná úprava

Dovolání a obnova řízení v návrhu nového trestního řádu

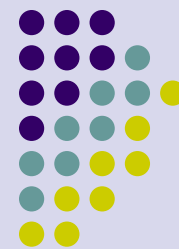
- **Dovolání**

- rozšíření přípustnosti v případě změny zprošťujícího rozsudku odvolacím soudem
- jinak se přejímá dosavadní úprava

- **Obnova řízení**

- rozšíření i na některé případy řešené nyní SPZ, s níž se už nepočítá
- jde o přiměřené užití ve vykonávacím řízení a ohledně rozhodnutí o nákladech řízení
- o povolení bude rozhodovat jiný senát téhož soudu

Literatura

- **Učebnice:**

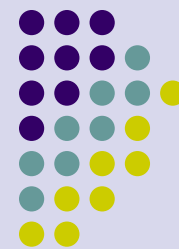
- Císařová D., Fenyk J., Gřivna T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019
- Šámal P., Musil J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013
- Jelínek J. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021

- **Komentáře** k trestnímu řádu:

- Šámal P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013
- Draštík A., Fenyk J. a kol. Trestní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017

Závěrem

- Děkuji za pozornost
- Dotazy?
- Na shledanou